

GÖDÖLLŐI SZABAD WALDORF ÓVODA

NEVELÉSI PROGRAMJA

(Waldorf óvodapedagógiai Program /2012/ adaptációja)

Készült: 2025.09.01.

OM azonosító: 032713

Készítette: Horváthné Gfellner Csilla

Amikor születtem, nem jeleztek nagyot,
Messiás mutató különös csillagok,
Csak az anyám tudta,
Hogy királyfi vagyok.

/Mécs László/

TARTALOMJEGYZÉK

ÓVODÁNK ADATAI	5
I. BEVEZETŐ	6
II. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP	6
III. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	7
1. Gyermekekép	7
1.1 A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv	7
1.2 Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék – fantázia	8
1.3 Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban	10
2. Óvodakép	10
IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI	11
1. Az egészséges életmód alakítása	11
2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció	11
3. Az anyanyelvi- és értelmi nevelés megvalósítása	12
V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	13
1. Személyi feltételek	13
1.1 Óvodapedagógusaink feladata	13
2. Az óvodai élet megszervezése – ritmus	14
2.1 Az ünnepek ritmusa az óvodában	14
2.2 A nap ritmusa	16
2.3 A hét ritmusa	16
2.4 Nyitva tartás, szünidő	17
3. Óvodánk kapcsolatrendszere	18
3.1 Belső kapcsolatok	18
3.1.1 Család-Óvoda	18
3.1.2 Iskola-Óvoda	18
3.1.3 Fenntartó-Óvoda	19
3.2 Külső kapcsolatok	19
VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	19
1. Szabad játék	19
2. Mese – bábozás – babázás	20
2.1 Mese	20
2.2 Bábozás és babázás	21
3. Zene – ének – vers	22
3.1 Zene	22
3.2 Ének	22
3.3 Vers	23
4. Szép mozgás – a ritmikus játékban és az euritmiaiban	23

4.1	Ritmikus játék	23
4.2	Euritmia	24
5.	Képalkotás és formázás	25
5.1	Rajzolás	25
5.2	Gyapjúkép készítés	25
5.3	Gyurmázás, plasztikus formázás	26
5.4	Festés	26
6.	Háztartási, kerti munkák	27
7.	A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség	28
8.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	28
VII.	A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	28
1.	Iskolaérettség	28
VIII.	ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK	29
1.	Tervezés és visszatekintés	29
2.	Gyermekefigyelés	30
3.	Konferencia	30
IX.	GYERMEKVÉDELEM	31
X.	ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK	32
XI.	HELYI SAJÁTOSSÁGOK, KIEMELT FELADATAINK AZ ORSZÁGOS WALDORF ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAM ALAPJÁN	32
	LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	34
	SZAKIRODALOM	35
	MELLÉKLET	35

AZ ÓVODA ADATAI

Hivatalos megnevezése:	Gödöllői Szabad Waldorf Óvoda
Címe:	2100 Gödöllő, Isaszegi út 11.
Fenntartó:	Dr. Bernard Lievegoed Közös-Ég Szabad Nevelési Életközösségeket Támogató Egyesület
Az alapító okirat kelte:	2021.07.26.
A működési engedélyt kiadó szervezet neve:	Emberi Erőforrások Minisztériuma
A működési engedély száma:	VIII/3476-1/2021/KOZNEVIG

I. BEVEZETŐ

A Waldorf-óvoda a gyerek ismeretéből – életkoronként változó testi, lelki- és szellemi szükségleteinek felismeréséből – kiindulva biztosítja a kisgyerek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia egészét megalapozó élettani, orvosi, pszichológiai és antropológiai ismeretek mellett a Waldorf-óvodapedagógiában a több évtizedes gyakorlati tapasztalatok mélységeiből nyert felismerések is igen nagy súllyal jelen vannak. Mindezzel az ember belső lényét és fejlődését helyezi központba.

A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az ún. ANTROPOZÓFIA (Antroposz-szófia /görögül/ = az emberre vonatkozó bölcsesség.). Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra és más életterületekre is. (Sok esetben az antropozófia megismerési módszerei által nyert – az egyéb szakterületekre vonatkozó – alapvető megállapítások csak évtizedekkel a koncepciók kimunkálása és sikeres alkalmazása után nyerték el az egyértelmű tudományos bizonyítást.)

Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően mintegy hét-nyolc évvel került sor. Ma már több ezer Waldorf-óvodai csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a németországi Stuttgartban lévő, Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége, mely részt vesz a Waldorf-óvodapedagógiát érintő kutatásokban, rendezvényekben, valamint képzési és kiadói tevékenységekben is.

II. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP

Helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek a Waldorf-óvónők. Céljuk, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maguk számára minél életszerűbbé, elevenebbé, magukat egyre inkább képessé tegyék arra, hogy e pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudják megvalósítani a mindenkori helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”, 1990. szeptemberében nyitotta meg kapuit a Gödöllői Waldorf Óvoda, 24 kisgyerekekkel, és 3 óvónővel a Ganz Óvoda kisépületében. 2002. novemberében költöztünk át az Isaszegi útra, ahol jelenleg működik az óvoda.

Az óvoda személyi feltételei:

Törekszünk a Waldorf Óvodapedagógiai Program személyi feltételeinek megfelelni, így kiemelten fontos számunkra, hogy pedagógusaink, pedagógiai segítőink rendelkezzenek - Magyarországon elfogadott - Waldorf Óvodapedagógusi végzettséggel. Valamennyi munkatárs folyamatos együttműködése, önévelése, egymás tisztelete, a tolerancia, a figyelem, az összehangolt munka megteremti a befogadó szellemiségű óvodai légkört, az inkluzív nevelés kialakítása érdekében.

Az óvoda két csoporttal működik, a maximálisan felvehető gyermekek létszáma 48 fő. Az óvodai csoportba vegyes életkorú, óvodaérett, általában 4-7 éves korú gyermekeket fogadunk, akik Gödöllőről és a környező településekről ékeznak hozzánk.

Óvodánk nyitott a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó családok fogadására is. Sajátos nevelési igényű gyerekek fogadása abban a formában valósulhat meg, ha a család óvodai időn túl biztosítja gyermeke számára a szakellátást.

(Óvodai időben szakember segítségét sajnos nem tudjuk biztosítani.)

Óvodánkban a szakfejlesztés nélküli befogadó integráció valósulhat csak meg – a sérült gyermeket, speciális igényeinek figyelembe vételével nevelhetjük ép társaival együtt.

Az óvoda fenntartása a családokra, azon belül, a szülőkre, nagyszülőkre hárul, kialakítását és felújítását, az aktuális karbantartási munkák elvégzését, a napi és a nagytakarításokat is ők végzik.

A beszerzések egy része is az ő feladatuk. A családok aktívan részt vesznek az ünnepek előkészítésében és lebonyolításában. Az intézményben folyó pedagógiai munka és az aktuális problémák megbeszélésére szolgálnak a szülői estek, fogadóórák. Az óvodapedagógusok évente egy alkalommal, beszámolót tartanak az óvodát fenntartó Egyesület vezetőségének az intézményben folyó munkáról.

III. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekkép

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyereket, mint a „jövő csíráját” lehet szemlélni, aki az őt nevelő egyént arra indítja, hogy új képességeket fejlesszen ki magában: tanulja meg a jövő jeleit minden jelenségében, minden gyerekben felfedezni, megismerni, ápolni.

Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia, alapítója Rudolf Steiner szerint, az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

1.1 A kisgyerek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyerek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetik tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinesztetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos másik embert – az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónőt...

A Waldorf-pedagógia felfogása szerint a gyerek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átéli – ha nem is tudatosan – olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg. Ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolattal veszük körül a kisgyereket, akkor az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására. Egy inger gazdag, sok érzékszervet igénybevevő környezet előhívja a gyerek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló testi intelligenciáját.

Nagyon fontos, hogy a gyereknek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget mindegyik érzékszerv területén. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy biztosítsa az ingergazdag fizikális, pszichés környezetet és hogy ne „csapják be” érzékleteiben:

- ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz, stb.) mindezen felül: a nevelőnek megfelelő belső tartalmakkal – érzelmekkel és gondolatokkal – kell a gyerekek közé lépnie.

1.2 Az óvodáskor sajátos képességei: utánpótlás – játék – fantázia

Az utánpótlás

A kisgyerekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánpótlás. Az utánpótlás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, a már születéskor elkezdődő érése és tagolódása. A kisgyerek nem tudja nem utánpótlani azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyerek „kiszolgáltatott érzékelő” és „kiszolgáltatott utánpótló” – testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánpótlással tanulja meg a gyerek az anyanyelvét. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nem igen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet, a gyermek később kezd el, és esetleg rosszabbul fog beszélni.) Hasonló a helyzet a járás tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiailag, mind az egyensúlyérzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyerek bizonytalanabban fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)

Az utánpótlásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánpótlja, hanem – mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll – lelki folyamatokat is: A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öregember járását, mozgását, fejtartását utánpótlja. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyermek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak, és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. A lelki képességek sora a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkező irányulást mutat a felnőtt és az óvódás viselkedésében.

A kisgyerek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyerek csak a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyasága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyasága között.)

A kisgyerek tehát elsősorban utánpótlással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átért és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatait.

Az utánpótlásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkor jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására. Az óvónő segíti a gyermeknél a pozitív énkép, önbizalom, önfegyelm, önállóság, szabálytudat, kommunikáció, együttműködés a szándékos tanulás iránti pozitív attitűd kialakulását.

A játék

A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek játéknak. A játszó gyerekekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki s ott újra szemügyre véve, tagolja.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyermek örömmel és megelégedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyermek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, alkotó erejének kifejeződése.

A gyermek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyermek különböző játékformáihoz. Komplex élményt adnak, amelyre a gyermek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyermeki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyermek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és meg tapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyermek játék közben megjelenő magatartása, s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „átfutó melegből”, amely erőként lép fel a gyermek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyermekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyermek szabadon tudja azokat felhasználni s ezzel fejleszteni. Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér – főleg a városi gyerekek életében -, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyermek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetatlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyermek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyermek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet.

A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyermek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyermek belső világát.

A fantázia, mint elemi gyerekkori képesség, mint a játékot megváltoztató, „elvarázsoló erő” eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát – kapcsolatát a valódi pszichikus világgal – biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

1.3 Az utánnás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban

A Waldorf-pedagógia nagyhatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerek spontán aktivitását (akaratát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, s arra vezeti, hogy felépítse testi és lelki erőit. A fizikai, az érzelmi, a szociális és az értelmi fejlődés számos tényező együtt hatásaként jelenik meg az utánnás és a játék fejlődésében.

0 – 2 ½ éves kor:

A gyerek öntudatlanul teszi amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánnással mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

3 éves kor körül:

Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényét és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindent szeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmeiben a környezetétől függ, mindent átvesz, és mindenre reagál.

3. és az 5. életév között:

Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánnás gyengül és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját – ami rá jellemző, ami belülről fakad – már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezete és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékaival építi belső világát. Külső dolgok és tárgyak adják a játékotteleit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; három-négy évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyel, kezd adni-venni, elosztani, ehhez a szükséges tapasztalat öt éves kor körül fejlődik ki.

5. és a 7. életév között:

A gyerek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsán és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek – fogyóban vannak – az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jelei annak, hogy maga tervezi a játékát. A belső képben kidolgozott előzetes elképzelés szerint keresi ki a gyerek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is csinál dolgokat.

2. Óvodakép

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert – az emberi lény legbensőbb magját – transzcendens eredetű individualitásnak tekinti.

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősség vállalás is. E felfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a világ, s a többi ember javára is.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatók és nyomon követhetők ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

A nevelés s majd az önnevelés célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen kiválasztani a személyiségének megfelelőt.

Így váljon testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akarátát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét nem visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

Óvodánk a Waldorf- pedagógia alapelveire épülő, szakmailag önálló intézmény, a családi nevelés kiegészítője. Alapkonceptciónk, miszerint családban és ne intézményben nevelődjenek a gyerekek, úgy valósul meg, hogy óvodánk elsősorban félnapos rendszerben működik, de azon családok számára, ahol ez semmiképpen nem megoldható, biztosítjuk a délutáni elhelyezés lehetőségét.

Tiszteljük a családot, mint a gyermek elsődleges nevelési színterét, nemzeti, vallási, etnikai hovatartozástól függetlenül. Biztosítani szeretnénk minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

Multikulturális értékeket közvetítünk.

IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI CÉLJA ÉS FELADATAI

Célja: A gyermekek belső világának védelme, ápolása és erősítése annak érdekében, hogy testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg alkotó legyen, képessé váljon arra, hogy környezetét emberségesebbé tegye. Olyan pedagógiai környezet kialakítása, ahol a befogadó attitűd természetessé válik, az óvónő, a szülők, gyermekek számára egyaránt. A gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, személyisége teljes kibontakozásának támogatásával az iskolai beilleszkedés közvetett elősegítése.

Feladatai:

1. Az egészséges életmód kialakítása

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálja. Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerek testének, lelkének, egész személyiségének.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét.

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának, meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

A Waldorf-pedagógia az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében. Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban természetesen a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézmény, az óvoda is, mely az anyát követve egyfajta szociális anyáökl szeretne lenni a kisgyerek számára.

A Waldorf-óvoda áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerek körül. A gyerek látja a felnőtt tevékenységét, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés. A Waldorf-óvoda az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerek számára. Óvni szeretné a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álmvilágból. Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberén tudjon élni a világban.

A Waldorf-nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek van szerepe”, „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése ilyen környezetben, lelki hozzáállással lényegesen könnyebb, amennyiben további fejlődésük a fentiekén kívül speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködése javasolt és szükséges.

3. Az anyanyelvi és az értelmi nevelés megvalósítása

A Waldorf-óvodai nevelés a gyerekekben működő természetes erőket támogatja, úgy hogy a gyerek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes, meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, s kizárja a zavaró és erőszakos befolyásokat.

A cselekvés, az érzés a gondolkodás fejlődésében figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvónő, amely nem engedi a túlterhelést, hanem védi a gyerek saját érzésének és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyerek saját útját a megfelelő módon találja meg, s ezen egyre önállóbban járjon.

Óvni kívánja a gyerek fejlődő belső világát, fokozatos érlelődését segíti elő: ott ajánl segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és megvárja, hogy a gyerek önállóan találja meg a következő lépését.

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget nyújt: A nevelő törekszik megérteni a gyerek világát, s tiszteli alakuló világvilágát.

Az óvónő tudatában van annak, hogy minden érzékelés kihív a gyerekből válaszként egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után, képszerű, álmhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. Ha ezt a folyamatot nem sürgetik, akkor a természetes érési folyamatok biztosítják a sajátos gyerekkori erők (teljes figyelem és nyitottság, fantázia, kezdeményezés – mint akarati erő, eredetiség és szociális érzés) átmentését a későbbi életszakaszokra is. A külső, a nevelő által gyakorolt vezetést a gyereki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely vezetés alapot képez a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.

Az óvónő kívárja azt az időpontot, amikor a gyerek maga kezd cselekedni.

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerek fejlődésének, játékának és tanulásának.

A Waldorf óvodai élet természetes együtt járója az anyanyelvi nevelés, amely minden tevékenységi területen és az egész óvodai élet során hangsúlyosan jelen van. A mindennapos mese és körtáncon kívül, az óvónő minden megnyilvánulása erősíti az anyanyelvhez kötődést.

Gyakran kíséri tevékenységeit mondókával, verssel, dallal. Összességében az anyanyelvi nevelés a Waldorf óvodában a nevelőtevékenység egészében jelen van.

A Waldorf-óvodapedagógia a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni munkájával; e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak majd meg teljes mértékben.

Minden egyes gyerekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyerek megnyilatkozásaiból „tudja meg”, hogy mire van szüksége a gyereknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem ugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is. Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet és előítélet-mentes. Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt a nehézségeket leküzdő szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, amelyben a gyerek megőrizheti emberi méltóságát.

A Waldorf-óvodapedagógia ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
 - Az idő előtti, túl korai fejlesztést.
 - A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
 - A gyereket körülvevő s rá ható idegességet, hajszoaltságot, - ebből fakadóan – a kezdeményezési kedv hiányát.
 - A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.
 - Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).
 - A magányosságot (ha a gyerek nem oszthatja meg belső élményeit mással).
- Kiemelt nevelési feladataink:

1. Szabad levegőn történő szabad játék és mozgás elegendő mértékű biztosítása
2. Átlátható, érthető világ megteremtése a kisgyermek számára, az óvodai lét minden területén

V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek

Óvodánkban a nevelőmunka kulcsszereplői az óvodapedagógusok. Elfogadó, segítő, támogató attitűdjük mintát jelent a gyerek számára. A csoportok munkáját folyamatosan és egy időben két-két pedagógus látja el, akik rendelkeznek a megfelelő képesítésekkel, illetve képzés alatt állnak. A pedagógus jelenléte az óvodai élet során nevelő jellegű, ezért minden tevékenységet, feladatot és munkát ők végeznek el a nap során, utánozható példát nyújtva ezzel a gyerekek számára.

1.1 Óvodapedagógusaink feladatai

- A gyermekek alapvető szükségleteinek maximális biztosítása
- Az óvoda környezetének esztétikus, biztonságos kialakítása
- Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése
- A csoport egészséges életmódjának, kiegyensúlyozott légkörének megteremtése
- A különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése
- Az óvodai csoport összeállítása pedagógiai szempontok szerint

- A gyerekek egyéni fejlődésének megfigyelése és segítése
- A gyermek környezetének megismerése
- Az önkifejező, önértékesítő gyermeki törekvések segítése
- Különbözőségek elfogadására, tiszteletére nevelés.
- A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása, ápolása, problémák esetén közös megbeszélés, útkeresés
- Kapcsolattartás a Waldorf-óvónőkkel
- Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel
- Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel
- Speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki, nevelési feladatok ellátása a megfelelő szakemberek bevonásával, a szülővel, óvodapedagógussal együttműködve.

2. Az óvodai élet megszervezése – ritmus

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf-óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával. A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalok ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

2.1 Az ünnepek ritmusa

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai s az ezzel összefüggő emberi munkák.

(Megtapasztalják, hogy a tél után újra kibújnak a virágok, visszajönnek a fecskék, gólyák és ősszel mindez újra eltűnik. Mindenben átéljük elemi és jelképes szinten a vallásos ünnepek érzelmi sorrendjét is, megjelennek az élet nagy állomásai: születés, halál, feltámadás – mindez kimondatlanul.)

Egy-egy ünnepen a mindennapi élmények tudatosan kiválasztva töltenek be egy kijelölt helyet és formát, s ezzel majd újra visszahatnak a hétköznapiakra.

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában – tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban – éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-pedagógia felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

- A tavasz és a nyár: kitágulás-kilégzés, a megnyilvánulás és keletkező élet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük.

- Az őszt-tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

A Waldorf-óvodában ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyerek, sokkal többet, a „közös emberit”.

Az ünnepek megformálását, bizonyos tradíciók segítik, melyek részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó „természetvallásos” megértésből, részben – a mi kultúránkban – keresztény szokásokból, részben pedig átélhető „kép”-ekből állnak.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkori jelenidejűségét a maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Ezen kívül a csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességének.

Ez megjelenhet:

- a képválasztásban, a szimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója, általában képeslapnyi nagyságban)
- a virág vagy a termés díszekben
- a használatban lévő anyagok, terítők színeiben.

Mindezek helye lehet az úgynevezett évszakasztal vagy szépsarok, amely egyben a gyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyerekek számára, ahol nap, mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek élményeivel, emlékeivel.

(Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg itt.)

A természet átélésében nem elég „visszafordulni” a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz el kellene sajátítani egy bizonyos „természet érzéket”.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van a gyerektől tanulni: felfedezni a már ismert világot is, úgy mintha sose látta volna, átadva magát a megismerésnek, mely erőként segíti őt.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák – csak kikapcsolódások – hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez az erő él a hétköznapiok fáradhatatlan készülődésében, munkájában.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön, és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít minket.

Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni, míg visszatér egy olyan jeles nap, mint például a gyermek születésnapja, névnapja, amit az óvodástársaival együtt ünnepelhet, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, a beteljesülést, majd a rá való emlékezést is.

Havonta egy illetve két ünnep tartalmával találkoznak a gyermekek:

- A gyermekek születésnapja
- Aratás – betakarítás – hálaadás
- Szent Mihály időszaka
- Szent Márton időszaka
- Advent – Szent Miklós
- Vízkereszt – Három királyok időszaka
- Farsang
- Húsvét
- Mennybemenetel

- Pünkösöd
- Szent János időszak – a nyár ünnepe.

2.2 A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. A Waldorfpedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyerek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függenek a lelki feltételektől:

Ha túl sok az élmény, és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtan ébred fel.

Óvodánkban azoknak a családoknak, akik nem tudják megoldani, hogy gyermekük az otthoni, biztonságos környezetben dolgozza fel az óvodai élményeket, biztosítjuk a délutáni elhelyezés lehetőségét.

Napi ritmus:

- Az óvónők előkészítik a tevékenységeket, a gyerekek folyamatosan érkeznek, majd, bekapcsolódnak a játékba, reggeli.
- Szabad játék, közben művészeti, háztartási tevékenységek.
- Rendrakás – Terítés
- Reggeli kör – Ritmikus játék
- Gyümölcsetkezés
- Tisztálkodás
- Öltözködés - Udvari szabadjáték, munka a kertben, udvartakarítás – Séta heti egy alkalommal.
- Étkezés, a csoport egy asztalnál, közösen asztali áldással kezdi, és köszönéssel fejezi be az étkezést.
- Rendrakás
- Mese vagy bábozás, az óvodai nap közös befejezése
- A délutánosságot igénybe vevő gyerekek megágyaznak, pihennek
- Uzsonnáznak
- Különféle tevékenységeket végeznek, illetve szabadon játszanak
- A szülők érkezése, a nap közös befejezése.

2.3 A hét ritmusa

Egy-egy időszak ünneppel fejeződik be a Waldorf-óvodában, amelyre azt megelőzően hosszabb ideig „készülnek” a csoportok. A heti és mindennapi tevékenységekben bekövetkező egyre gyakoribb enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnep közeledik már.

Az óvoda berendezése, színei, virág és növény díszai az évszakasztalon, a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege – mindez együtt egyértelmű nyelven beszél a kisgyerek számára érzékelhető szinten arról, hogy milyen időszakban él ő éppen. A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: a rajzolás, festés, sütés,

gyapjúkép készítés és a viaszozás is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul is szolgál az ünneplés eszközeihez.

Ezek így kapcsolódhatnak a heti művészeti foglalkozásokhoz például:

- lámpás a gyerek saját festményéből
- papírsárkány, pillangó a gyerek rajzából
- különböző formájú és fajtájú sütemények az ünnepekhez
- a betlehemes tál figurái viaszgyurmából
- angyalok, nyuszik, madarak gyapjúból.

Évi, havi, heti ritmusok a Waldorf-óvoda étvendjében is megjelennek.

Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékul, a hét napjait, pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

A hetit ritmus a különböző művészeti tevékenységekben és a sétákban is fellelhető. Ez utóbbiban lehetősége nyílik a gyermeknek a szűkebb, s tágabb környezetének alapos megismerésére, ezzel is erősítve a szülőföldhöz való kötődést.

Példa az étkezésben kialakult hetirendre:

Hétfő – rizs; Kedd – árpa; Szerda – köles; Csütörtök – rozs; Péntek – zab;

(Szombat – kukorica; Vasárnap – búza).

2.4 Nyitva tartás, szünidők

A gyerek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy félnapos, de inkább négy-öt órás csoportban tartózkodás után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe.

Az óvoda a szülők munkaidejéhez többé-kevésbé alkalmazkodva reggel nyit. Nem túl korán, mert a gyerekek ki kell aludnia magát. (Reggel fél nyolc tájban az óvodák általában nyitva vannak, s fél kilencig lassan minden gyerek megérkezik.) Ennek az időpontnak a betartását azért kéri az óvónő, hogy a (minimálisan egy órai) benti szabad játékra lehetősége legyen minden gyereknek.

A Waldorf-óvoda igyekszik a szülőket arról tájékoztatni, hogy a gyerek érdeke megkívánná, hogy délben hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Az volna a kedvező, ha a gyerekek az ebédet már otthon ehetnék meg s a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszva és merengve dolgozhatnak fel a délelőtti élményeiket.

Természetesen, ahol erre szociális okokból nincs lehetőség, ott a Waldorf-óvoda magára vállalja, hogy a gyerek érdekében más megoldásokat találjon. Nagyon szerencsés, ha a gyerek ezt az időt esetleg egy másik családban tölti el, amely egy vagy több gyereket fogad a csoportból. Amennyiben ilyen áthidaló megoldás nem lehetséges, akkor nagy gondot kell fordítani arra, hogy ezeket a délutáni órákat, amit a gyerek az óvodában tölt, csak a megfelelő feltételek mellett vállalja magára a Waldorf-óvoda.

Külön óvónő(k)re van szükség a napirend egészének gondos átdolgozására. (Semmiképpen sem jó, ha a délutáni program abból áll, hogy a gyerek szüleit várja, miközben a többiek már jönnek!)

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a pihenők és a szünetek, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek legalább kéthetes szünidőre, amikor a gyerek az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza.

A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentrációs folyamatokat is elindíthat.

Pedagógiai szünetek:

- Őszi szünet (tartama kb. egy hét)
- Adventi szünet (tartama kb. két hét)
- Farsangi szünet (tartama kb. egy hét)
- Húsvéti szünet (tartama kb. 10 nap)
- Pünkösdi szünet (tartama kb. 3-5 nap)
- Nyári szünet

3. Óvodánk kapcsolatrendszere

3.1 Belső kapcsolatok

3.1.1 Család-óvoda

Az óvodai beiratkozást megelőzően egy felvételi jelentkezési lap kitöltésére kerül sor a szülők részéről, amely alapján a felvételi beszélgetés, a családokkal való megismerkedés zajlik, ezt követően a szülők egy anamnézis beszélgetésen vesznek részt, ahol minden fontos információt a kisgyerekekről megoszthatnak az óvónőkkel, és feltehetik személyes kérdéseiket. Az óvodánkba való felvételkor alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát, tudják-e milyen közegbe, környezetbe hozzák gyermekeiket. Lehetőség van arra, hogy a gyermekek édesanyjuktól való elszakadása fokozatosan történjen. Így a gyermek óvodai életbe való bekapcsolódása egy-egy rövidebb időszakokkal kezdődik, majd az egész délelőttöt felöleli.

Kezdetben édesanyjával együtt ismerkedhet a közösséggel. Új gyermekek érkezésekor vagy rendkívüli esetekben családlátogatásokra kerül sor.

A szülői esteken nevelési és pedagógiai témákkal, az óvodát érintő aktualitásokkal, ünnepekkel foglalkozunk. Ezek a beszélgetések nagyon élők, a szülők aktívan vesznek benne részt.

A jó együttműködés érdekében szülők is, óvónők is bármikor kezdeményezhetnek rendkívüli fogadóórákat.

Ismeretterjesztés céljából pedagógiai előadásokat is szervezünk a szülőket érdeklő, érintő témákban (nevelés, orvoslás, egészséges életmód, ünnepkörök...), meghívott előadókkal. Az óvoda építése-szépítése, a közös munkák is jó lehetőséget nyújtanak a szülőkkel való kapcsolat elmélyítésére, a családok jobb megismerésére, illetve a család-család közötti barátságok kialakítására.

A szülők óvodaszék létrehozásával kapcsolódnak be az óvoda életébe és segítik működését.

Hagyományaink:

- közös kirándulások szervezése
- ünnepekre való közös készülődés
- közös háztartási és kerti munkák
- közös kézművesség

A szülőknek és óvónőknek kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell felajánlaniuk és elfogadniuk egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyermekre irányul és a gyermek javát keresi.

3.1.2 Iskola-óvoda

Óvodánknak elsősorban a Gödöllői Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskolával van szoros kapcsolata. Közös rendezvényeken veszünk részt és készülünk rá, ilyen például a bazar. Közös pedagógiai előadásokat szervezünk.

Az iskola óvoda átmenet megkönnyítése érdekében az óvodásokkal látogatást teszünk a mindenkori 1. osztálynál. A leendő osztálytanító előadást tart a szülőknek, hospitál az óvodában, a gyerekekről egyéni, személyes beszélgetést tartunk, majd később visszajelzést kapunk az iskolai beilleszkedésükről, fejlődésükről.

3.1.3 Fenntartó-óvoda

Az óvónők évente egyszer beszámolót tartanak a vezetőség tagjainak az intézményben folyó munkáról. Rendkívüli esetekben elnökségi ülés összehívását kezdeményezhetik. Az elnökségi ülések nyitottak minden szülő számára, aki egyesületi tag.

3.2 Külső kapcsolatok

Egészségügyi szakszolgálat, szociális intézmények, gyermekjóléti szolgálat, gyermekotthon
Az Önkormányzat jegyzője
Polgármesteri Hivatal Oktatási Osztály
Waldorf pedagógiai program alapján működő intézmények: óvodák, iskolák.
Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium: hospitálók fogadása
Antropozófiai Társaság
Waldorf Szövetség
Waldorf Ház (pedagógiai szolgáltató intézet)
Külső pedagógiai képzések

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. Szabad játék

Ahogy már többször szóba került, a gyerek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez a Waldorf-óvodai élet tevékenységi formái között, ami a mi óvodánkban fő hangsúlyt kap. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban nem az úgynevezett játékos tanulás: hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget.

A szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek az udvari játék, a kerti munka vagy a séták, kirándulások. A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

A Waldorf-óvodai napirendben minimálisan kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvónő feladata, hogy a munkája körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, „mint egy burok alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata.

A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacska és az ezekhez tartozó berendezések, (a sarokba támasztott bot-paripák vagy színes selymekendők, vagy a fogastra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábuja és babái vagy a nagy fa- és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek, termések. A játékszerek nagy része alapvetően nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra. A

gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik.

Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje, és megértéssel kövesse. Az adott helyzetben, szimbolikus, szerepjátékban megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad, vagy túl erősen leragad a játészó egy monoton, egyoldalú játékformánál. Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktus helyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába, mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uradják a saját játékukat, egész helyzetüket – s ez így is van.

2. Mese – bábozás – babázás

2.1 A mese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől, és mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi mese is – másfajta, belső úton – bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek.

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó következék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő hosszabb időn keresztül, legalább egy hétig meséli fejből szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdesre; például: olajosztás, az óvónő halk zenejátéka, s a gyertyagyújtás után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását – mint például az eredeti népmesék szókinccse s képei – és felidéz a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés mint azt érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését, - de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős – és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve

és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő nem javítja ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

2.2 A bábozás és a babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvónő az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezeti az asztalszerű színpadon vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját – ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábjai általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki fantáziának.

Színes textilekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indíttatást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen – a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van.

Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvónőt kéri, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen – mert rögtönzött – mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkodni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a pici gyerekek is elkezdenek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével sokszor megdöbbentően gazdag szókincssel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, és kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyerekeken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is – ünnepekkor vagy más alkalommal – nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekeknek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket vagy más élményeit. Van olyan Waldorf-óvoda, ahol minden gyerek részére készítenek az óvónők a szülőkkel együtt egy-egy ilyen babát.

Ezek az úgynevezett „Waldorf babák” körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag. Figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe

kerül - az esztétikán túl – jó minőségű, minta értékű legyen, nemcsak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fejtest arányai) pontos betartására is törekednek, s a színeiben (test, haj, ruha), az arckifejezésben finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játék babáról”. Mindez által szabad teret kaphat a gyerek fantáziája és képzelete.

3. Zene – ének – vers

3.1 A zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) A Waldorf-pedagógia nem használ kazettát, magnót, s más technikai eszközöket (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartja, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütogetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.)

A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

3.2 Az ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az éneklés a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A mindennapos tevékenységeket - a különböző munkákat is - gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit csinál (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél).

Így az énekszó belefoglalja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak egy szólamban, és – mint a gyerekek – magas hangon énekelnek az óvónők.

3.3 A vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése. A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: kézmosás után a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön-külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak – mind a gyerekek, mind az óvónő számára – kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékaikban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető. A gyermek így szabadon, utánzás útján, minden kényszer és javítgatás nélkül helyesen sajátítja el az anyanyelvet. A gyermek saját vers és mese alkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolásával történő kombinálása – többek között az önkifejezés egyik módja is.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

4. Szép mozgás - a ritmikus játékokban és az euritmiában

4.1 A ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésben, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozogni a környezetével)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvónő mozdulatát anélkül, hogy előre tudná, milyen célból végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti az óvónő gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot.

Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva (pl.: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük...stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye pl.: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának vagy a születésnap megünneplésének is.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Az óvónő megpróbálja, a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy utasítást ne kelljen adnia. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerint zavaró a gyereket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotában, amely erre az utánzó gyermeki korszakra jellemző.

Az óvónő egyszerűen mozdul és énekel, úgy mintha ott helyben találná ki, mesélné el az egészséget és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követik őt ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is, ugyanúgy, mint a körtáncok, de mindent át kell, hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kell, hogy legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartalmával azt szolgálja. A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék. A társakkal végzett együttmozgás megtapasztalásával elősegíthetjük a gyermek én határainak, a másik észlelésének, az önfegyelem, alkalmazkodás, kooperációs képességfejlődését is. Az utánzásos együtt mozgás során minden gyermeknek azonos lehetősége van a mozgásformák egyéni elsajátítására.

4.2 Az euritmia és természetes mozgások

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmia tanár jön az óvodába, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. A gyerekek jól ismerik őt, sokuk már az óvodáskort megelőzően találkozott vele, és nagyon várják.

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene.

A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezenkívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség a gyógyeuritmia.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánózni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánózva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozunk majd a gyerek.

Az óvodáskorú gyerekeknek a természetes mozgás, a benti és kinti játék kapcsán, - a naponkénti „szép mozgás” - elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt.

Ezért is célszerű a csoportszobákat könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és a padok között, alatt... és csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon...

A teremben kötött labdákat, babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül) a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Ahol megfelelőek a körülmények, ott alkalom nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra. A séta, a hegymászás, fáramászás, stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

5. Képzőművészet és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodában lehetősége van minden gyereknek arra- általában a szabad játék ideje alatt-, hogy a rajzolásban festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló készségét fejlessze. Rendszeresen tapasztalhatja meg így a különböző minőségeket. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység. (Eltérések lehetségesek.)

5.1 Rajzolás: ez a tevékenység segíti a hétvége utáni visszaérkezést az óvodába, s a gyerekek gyakran rajzolják le hétvégi élményeiket méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. (Mivel az óvadás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra –ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik – ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat). Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat a polcon lévő helyre teszik, s az óvónők minden gyerek számára külön mappába gyűjtik össze azokat. Az óvodáskor végén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyan képet rajzol, melyben kivágott mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet játszani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

5.2 Gyapjúkép-készítés: ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti.

Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.

Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ: szépen előkészíti, fésűli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba mielőtt elkezdené a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

5.3 Gyurmázás, plasztikus formálás: a csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg az agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos).

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal.

Az udvaron – főleg a meleg időszakban – a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”.

Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésre, hóemberkészítésre és hóval való mindenféle játékra kerül sor a kinti szabad játékban.

A sütés, mint formálási tevékenység: a hetenkénti kenyér vagy cipósütés alkalmat ad a tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, egyszerű formákat alkalmaz sütésnél.

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek sütemény formáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdeni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet és az óvónő a gyerek kezébe adja a tésztát...

5.4 Festés: ugyanúgy, mint a sütés, a festés is nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonral és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, ecsetet, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt az óvónő vízbe mártja, majd kiteríti a rajztáblákra. (A három alapszínt kapják meg a gyerekek és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi színt). Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtales. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világlélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészítésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezeti el a gyereket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkozhatnak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek.

A gyermeki élmény és fantázia világ gazdagításával a saját formanyelv, az alkotó alakító önkifejezés is fejlődik. Az esztétikai érzékenység, a szép iránti nyitottság, a környezet esztétikai alakítására és a vizuális esztétikai élmények befogadására való fogékonyság megalapozódik.

6. Háztartási, kerti munkák

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvónő végez, a gyerekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit sem tesz, amit gyerekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről, csak a gyerek távollétében kerít sort.)

Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítani kell azonban, hogy a gyerek – fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva – a munka jellegű tevékenységek után visszataláljon a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- a mindennapi munkák (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, állatgondozás, takarítás)
- heti visszatérő munkák (mosás, vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”)
- havi, évszakonkénti munkák (veteményezés, aratás/betakarítás, selyemfestés). Ezeket a munkákat az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, egymást átható ritmusokban. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére:

Példaként: Egy ilyen tevékenységi kör az ültetés vagy palántázás vagy a gabonák feldolgozása, mely tevékenységek többretű és természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe. Az óvodában malmokon ledarálják a magokat, s a sárgás magból fehér liszt lesz. Víz, só, kovász és még ki mit szeret bele – maguk gyúrnak, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sülő kenyér illata. A kész cipót felvágják, megkenik és megeszik.

Fontosnak tartjuk továbbá, hogy a gyerekek természetes környezetben is végezzenek kerti munkákat. A mi óvodánk udvara igen kicsi, ebből kifolyólag a veteményes kertünk is apró, aminek a gondozása így is nagy örömet jelent a gyerekek számára. Ezen kívül minden évben el szoktunk menni „igazi” nagy szántóföldre is, ahol kukoricát törünk közösen szülőkkel, gyerekekkel. A kukoricát aztán lemorzsoljuk, felhasználjuk, héjából kézműveskedünk.

7. A külső világ tevékeny megismerése - kézművesség

A Waldorf óvodai életben a különféle kézműves tevékenységek fontos szerepet játszanak, s természetesen utánzáson alapulnak. Vannak olyan tevékenységek, amit minden korosztály végezhet és vannak olyanok, amit csak a nagyok.

A fonás például jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat, és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „kőrmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle.

Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékuhoz, pl. lókantár is lehet belőle. A színezett és nyers színű gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják. A gyerekek számára így különös hangsúlyt kap a kézművesség, mint elemi játékkészítési lehetőség. A kézimunkához tartozik továbbá szövés, a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek. A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (kőrmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészpont, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd a „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól:

- Honnan van a mindennapi kenyérünk?
- Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?
- Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?
- Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?
- Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját – az óvónőt utánzó – tevékenysége adja meg. Mindez a gyermek környezettudatos magatartásának megalapozása is egyben.

Gyakorta nyílik lehetőség eközben a matematikai tapasztalatszerzésre is.

8. Tevékenységekben megvalósuló tanulás

A Waldorf-óvodában a tanulás folyamatos, utánzáson alapuló spontán tevékenység.

Lásd: 1. 2 fejezet — Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás — játék — fantázia

VII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

1. Az iskolaérettség

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában – annak sokféle fent felsorolt formájában – a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák, és versek birodalmában való jártasságában.

A fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másinak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmait jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával. Az óvodáskor végére a gyermek a különbözőségekkel természetes módon együtt él, korának megfelelő mértékben empátikus, szolidáris játszótárs, csoporttárs.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekben kialakul az ok-okozatigondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

A sajátos nevelési igényű gyermekek, amennyiben láthatóvá válik, hogy nem érik el az iskolaérettséghez szükséges fejlettségi szintet, speciális szakemberekkel végzett pedagógiai munka során zárkozhatnak fel.

VIII. ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK

1. Tervezés és visszatekintés

A Waldorf-óvodánk pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb rész-mozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamatában.

A Waldorf-óvónő rendszeres visszatekintést végez: mérlegeli, végiggondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra.

A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére. Általában az óvónő saját magának naplót vezet a tapasztalatairól, megfigyeléseiről, s a problémás helyzetekről.

Ezek a feljegyzések azért fontosak, mert a csoportvezető óvónőtől elvárható, hogy a Gyerek fejlődési szintjét, problémáit, lehetőségeit folyamatosan kövesse az óvodaérettség és az iskolaérettség között.

2. Gyerekmegfigyelés

Már az óvodába való felvételnél a szülők részletes leírást írnak, amelyből a terhesség időszakától kezdve a születésen át az óvodába lépésig nyomon követheti az óvónő a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerheti a gyermek szokásait, rokon- és ellenszenvait, félelmeit és örömeit. A gyermek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő. Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva élő, belső képet alakít ki a gyerekről, amely folytonosan változik, sohasem lesz kész, állandóan fejleszthető marad. A gyermeket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a felnövekedésben. Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik — lehetőleg minden nap — az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s ez a mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul.

Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A „mindennapi” gyerekmegfigyeléseken kívül, az óvoda összes óvónője a konferencián előre kiválasztott kisgyereket is megfigyeli, s a tapasztalatokat, a teendőket, javaslatokat a konferencia úgynevezett gyermekmegbeszélés részében előre kidolgozott munkamenetben közösen végzik.

3. Konferencia

A délelőtti életben részt vevő óvónők heti egy alkalommal, délután konferencián vesznek részt. A konferenciát egy közösen megválasztott konferenciavezető, a jegyzőkönyvet egy jegyzőkönyvvezető vezeti. A konferencia áll művészeti tevékenységből, stúdium munkából, ahol az óvónők elmélyítik pedagógiai, antropológiai ismereteiket, gyermekmegbeszélésből, s szervezési részből. Az időkereteket és a tartalmat együttesen döntenek el, s aztán tartják be.

A Waldorf-intézményekben a tanárok és óvónők - együtt vagy külön - minden héten rendszeresen tartanak konferenciát.

A konferencia pedagógiai és technikai, adminisztratív részből áll, s mivel a Waldorf-intézményeknek egyszemélyes hierarchikus vezetőjük gyakorlatilag nincs: minden nevelésre, pedagógiára közvetve vagy közvetlenül kiható kérdésben a konferencia vezeti az óvodát, iskolát. Itt születnek azok a döntések, amelyeket az intézmények életében elkerülhetetlenül meg kell hozni.

A konferencia leglényegesebb része azonban nem e fenti technikai vezetés, hanem a pedagógiai erőforrások megnyitása. A pedagógiai részben minden esetben gyermekmegbeszélésre is sor kerül, és ez a legterjedelmesebb, leglényegesebb mozzanat. Itt próbálják a gyakorlatban tudatosan alkalmazni azokat az ismereteket, melyeket a pedagógiai konferencia másik, folytonosan továbbképző részében szereznek a pedagógusok, illetve amelyeket a mindennapi gyakorlatból az önnevelésben kifejlesztett intuitív megismerő erőket is alkalmazva merítenek.

A gyermekmegbeszélésen megint csak a szomatikus orvosi szempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotrajzon át az alkat és temperamentumbeli beágyazódottságig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyermek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet.

Amikor a konferenciai eset-megbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotrajz részletező finomságában és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó.

IX. GYERMEKVÉDELEM

A pedagógiai program sajátosságaihoz igazodóan a gyermekvédelem elsősorban az óvodacsalád kapcsolatára terjed ki. Mivel óvodánk szülői kezdeményezésre alakult, elsősorban a gyermek teljes megismeréséhez szükséges pedagógiai eszközökkel nyújtunk segítséget.

Óvodánkban a tisztelettel és alázattal fordulunk a fejlődő gyermeki személyiséghez, a felnövekvő emberhez. Pedagógiánk alapja e tisztelet, alázat az ember és a megismerés iránt. Mindez magával hozza az egyenlő hozzáférés biztosítását, és ilyen lelki, szellemi környezetben magától értetődővé válik az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása, és a befogadó környezet létrejötte. A multikulturális, interkulturális nevelés pedig a befogadó (inkluzív) pedagógiában természetes szemlélet.

Feladatok:

- Részletes anamnézis felvétele az óvodába lépés alkalmával (családi viszonyok,
- gyermekvárás, szülés, csecsemőévek, kisgyerekkor, a gyermek alkata. Lásd a mellékletet).
- Családlátogatás
- A családok szokásainak, életének folyamatos figyelemmel kísérése (napi kapcsolattartás, szülői körök).
- Gyermekmegfigyelés (rögzítés a fejlődési naplóban).
- Segítségnyújtás a felmerülő nevelési és szociális problémák észlelése esetén (fogadóóra, szakember ajánlása).
Előadások megszervezése a Waldorf-pedagógia és az egészséges életmód témakörein belül.
Óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezése (ruhagyűjtési akció)
A család szociális és anyagi helyzetének megfelelően szociális, akár pénzügyi segítségnyújtás
- A szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása, a szülői szerep eredményesebb betöltésének elősegítése (szülői részvétel az ünnepek és egyéb közös programok szervezésében, lebonyolításában).

A szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyerekeket, családokat a közösség feladatának tekinti támogatni. A kis közösségekben, - amilyen a miénk is- a szociálisan hátrányos helyzetben lévő gyermek, család könnyen észrevehető és tapintatosan segíthető. Rendszeresen gyűjtjük például az óvodában a kinőtt ruhákat, amiből mindenki válogathat.

X. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A pedagógiai program érvényességi idejének meghatározása:

- A Program a jóváhagyástól érvényes.

A program elfogadása és esetleges módosítására vonatkozó jogosultság:

- A nevelőtestület jogosult dönteni.

Módosításra sor kerülhet:

- Törvényi változás következtében.
- Gyakorlati alkalmazás során felmerülő változás következtében.

A program értékelése és felülvizsgálata:

- Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges.

A program nyilvánosságra hozatalának módja:

- Tájékoztatás céljából a program kifüggesztésre kerül az óvodában, illetve elérhető elektronikus úton, az intézmény honlapján

XI. HELYI SAJÁTOSSÁGAINK, KIEMELT FELADATAINK AZ ORSZÁGOS WALDORF ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAM ALAPJÁN

Az Országos Waldorf Óvodapedagógiai programból mi kiemelt feladatnak tekintjük több éve **a szabadban, szabadon végzett játéktevékenységet**. Mindezt azért választottuk, mert azt tapasztaltuk, hogy egyre kevesebb lehetőségük van ma a gyerekeknek a nagymozgások önfeledt gyakorlására. Már évek óta rendszeres, hosszú sétákra, kirándulásokra visszük a gyerekeket, hogy legyen lehetőségük a gyaloglásra, s a szabad játék és mozgás lehetőségére. Ezt folytatni szeretnénk. Ezen kívül hangsúlyosnak tartjuk a megfelelő hosszúságú szabad játék biztosítását, és az érzékek ápolását.

További kiemelt feladat az **átlátható, érthető világ megteremtése**, fenntartása a kisgyerekek számára. Óvodánkban törekszünk minél több kézi háztartási munkát és kézműves tevékenységet végezni, mint például kézi őrlés, pelyhesítés, lekvár főzés, fa fűrészelés, hasogatás, szüret és szőlőprézelés, kukoricatörés és morzsolás, darálás stb. Mindezt azért tartjuk fontosnak, mert nemcsak a világban találkozhatunk a teljes gépesítésre törekvéssel, - ami egyáltalán nem érthető egy óvodás kisgyerek számára -, hanem észleltük, hogy mindez az óvodai életbe is be-beszivárgott. Ezt felismerve, tudatosan törekszünk arra, hogy a gyerekek számára érthető, átlátható cselekvés-sorozatokat biztosítsunk, amelyek utánzásra, játékkukba való beépítésre is alkalmasak. Ez a feladat azonban állandó figyelmet, akaratit erőt kíván tőlünk a mindennapokban. Mindezt erősítve alkalmanként mesterembereket is bevonunk az óvodai életbe.

A legfontosabb nevelési feladat számunkra felismerni és kielégíteni a **kisgyermek valódi szükségletét!** Minden nevelési területen tartózkodni szeretnénk a megszokásoktól, a rutintól!

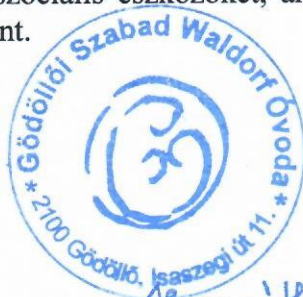
Fontos feladatnak tekintjük a szülőkkel történő egyéni (fogadóóra) és közös műhely munkát, visszatekintéseket. Teret, lehetőséget és támogatást szeretnénk adni a szülői önszerveződő csoportoknak, a már meglévőknek, és a még rejtetteknek is
Kiemelt pedagógiai feladat még a konferenciamunka hatékonyságának folyamatos erősítése, különösen a stúdium-munka területén.

A nevelő testület egy része részt vett az Utak a Minőséghez továbbképzésen. Célunk, hogy elmélyítsük és alkalmazzuk a mindennapokban tudásunkat ezen a területen.

Fő feladatnak tekintjük **a művészi elemek** erőteljesebb megjelenését a napi pedagógiában, s **a biztonság, burok-élmény** erősítését a gyermekekben. A mai rohanó, ritmustalan világban erre egyre nagyobb szükség van.

Fontos számunkra az **egységes közösségi lét** ápolása. Szeretnénk megtartani, - s újakra lelteni -, azokat a pedagógiai és szociális eszközöket, amivel a közösségi lét erősíthető a felnőtt és gyermek világban egyaránt.

2025. szeptember 1.

Horváthné Gfeller Csilla

Horváthné Gfeller Csilla
igazgató

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Szülői kör egyetértését nyilvánította:

dátum: 2025.09.01.

aláírás: Péter Barbara

Nevelőtestület elfogadta:

dátum: 2025. szeptember 1.

aláírás: Bodor-Pócs Éva

aláírás: Halmi Katalin

aláírás: Csine Berka

aláírás: Tóth Viktória

aláírás: Klotz Györgyi

aláírás: Horváth Szabó Lilla

aláírás: Podunel-Kovács Katalin

Fenntartó jóváhagyta:

dátum: 2025.09.01.

aláírás: Gerendai Zoltán

Dr. Bernard Lievegoed Közös-Ég Szabad Nevelési
Életközösségeket Támogató Egyesület
Székhely: 2100 Gödöllő, Boróka utca 20.
Adószám: 19051626-1-13
Nyilvántartási sz.: 13-02-0007479

SZAKIRODALOM

- A Waldorf óvodapedagógiai program. Budapest, 1997.
- Villányi Györgyné: Óvodai programkészítés. OKKER
- Nagy Jenőné – Ranschburg Jenő – Szakács Mihályné – Tárnokiné Joó Ildikó: ÓVI –
- Óvodavezetési ismeretek. I.-II. kötet. Raabe, 1999-2000.
- Vekerdy Tamás: Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum, 2001.
- A közoktatási törvény 2000. OKKER
- Dr. Szüdi János: Óvoda a közoktatás rendszerében. OKKER.
- Rudolf Steiner: A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból. Jáspis Kiadó. Budapest, 1993.
- Rudolf Steiner: A szabadság filozófiája. Édesvíz Kiadó. Győr, 1990.
- Rudolf Steiner: A szociális élet kérdései. Mandátum Kiadó. Budapest, 1990.
- Óvodai nevelés országos alapprogramja 137/1996 és 227/2009 számú
- Kormányrendeletek

MELLÉKLET¹

1. Gyermekmegfigyelési szempontsor
2. Felvételi jelentkezési lap, felvételi anamnézis kérdések
3. Óvodai eszközjegyzék

¹ A mellékletek külön dokumentumban találhatóak